

MERDEKA

Nr 75 - januari 2019

ÖSTTIMOR

Information

Östtimor övertar Greater Sunrise!

Varför ett utropstecken i rubriken? Jo, därför att nyheterna om att Östtimor köpt ConocoPhillips och Shells andelar i olje- och gasfältet Greater Sunrise i Timorhavet mellan Timor och Australien och följts av meddelandet att Östtimors president Francisco Guterres Lú Olo inlagt sitt veto mot finansieringen av köpen nu följts av nyheten att presidentens veto är upphävt och att han godkänt lagändringen för finansieringen.

Greater Sunrise-fältet ligger i Timorhavet ungefär 150 kilometer sydost om Östtimor och 450 kilometer nordväst om Darwin i Australien. Det innehåller uppskattningsvis 5,1 miljarder kubikfot gas.

Konsortiet för fältet leds av australiska Woodside, som äger 33,44 % av kapitalet samt ConocoPhillips (30 %), Shell (26,56 %) och Osaka Gas (10 %).

Huvudpunkter:

- Timor använder miljoner dollar för att ta kontroll över olje- och gasstillgångar.
- Timor planerar att bygga en rörledning till sin kust, ett nytt raffinaderi och en flygplats.
- Experter säger att projektet är dömt att misslyckas.

340 miljoner dollar

Tänker dom dricka olja? frågar Celestino Gusmão, en av de unga timoreser vilkas ekonomiska framtid nyligen kopplades till tillgångarna i Timorhavet. Koordinatören för det ekonomiska analysinstitutet [La'o Hamutuk](#) är kritisk mot Östtimors överraskande köp av en andel av olje- och gasfälten Greater Sunrise och han är inte den ende.

Tillkännagivandet den 9 oktober 2018 att Östtimor hade kommit överens om att köpa ConocoPhillips 30 %-iga andel av Greater Sunrise för 340 miljoner US-dollar på sin jakt efter sin länge omhuldade önskan att behandla oljan och gasen på land i Östtimor, möttes till en början med lovord i Dili, men sedan dess har opinionen blivit mer delad.

Jag har redan sagt att Xanana kommer att vinna sitt sista krig, att få en rörledning till Timor, men du tror det inte, skrev en supporter på Facebook om uppgörelsen, som framförhandlades av den tidigare presidenten, premiärministern och självständighetshjälten Xanana Gusmão (ingen släktskap med Celestino). Nu kan du själv se och höra.

Till och med premiärminister Taur Matan Ruak, som tidigare hade sablat ner en av Xanana Gusmão ledd regerings utgifter för infrastruktur som oansvariga, lov-

Fortsättning på sidan 3

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Fortsättning från sidan 1

ordade förvärvet i en presskonferens i torsdagen den 4 oktober.

Årtionden efter att han lett landets 24 år långa motstånd mot ockupanten Indonesien, först från gömställen i bergen och sedan från ett Jakarta-fängelse, förblir den karimatiska Gusmão en mycket inflytelserik person i Östtimor. Han har lett landet, antingen formellt eller informellt, under största delen av de senaste 40 åren och befast sitt arv som en av grundarna i mars i år med det historiska undertecknandet av ett permanent avtal om havsgränsen mellan Australien och östtimor. Det öppnade slutligen Greater Sunrise för exploatering.

Nu ses Gusmãos försök att uppfylla ett årtionden gammalt löfte att ta oljan och gasen till Östtimor av regeringen som det sista steget för att säkra landets suveränitet. Men La'o Hamutuk säger att detta kortsiktiga tänkande förhindrar hållbar utveckling.

Vi önskar alltid att ta den lätta vägen, de enkla pengarna, men vi utnyttjar inte de goda ting vi har, säger Celestino Gusmão till Crikey. Jordbruk, utbildning, utveckling av de unga människorna som utgör flertalet av vår befolkning. Vår nation finns inte bara nu. Vi måste stärka den för framtiden.

Östtimors plan att leda olja och gas från Greater Sunrise till sin södra kust för processering har avvisats som kommersiellt olönsam av parterna ansvariga för exploateringen av fältet, med en kostnad beräknad till mer än 7 miljarder dollar av Förenta Nationernas kommission som förhandlade fram gränsen i Timorhavet i mars och betraktas allmänt som alltför riskfyllt och dyrt.

I en artikel publicerad den 4 oktober krävde La'o Hamutuk en djupgående analys av affärens fördelar och uttryckte sina allvarliga tvivel att en sådan analys skulle visa att fördelarna med köpet av Sunrise rättfärdigar de för Östtimor betydande kostnaderna.

Vi känner att detta är en fara för vårt land, säger Celestino. Den här exploateringen har stora konsekvenser, fiskalt, ekonomiskt, miljökonsekvenser och konsekvenser för människors liv.

Michael Leach, professor för politik och internationella relationer, säger att planen är mycket riskfylld men förklarar att den står i samklang med Gusmãos vision för landets övergång till medelinkomststatus 2030. Det är självklart ett stort vågspel som i värsta fall skulle innebära att en stor del av Östtimors tillgångar används för ett vita elefanter-projekt, säger Leach till Crikey.

Men det är också viktigt att se på den andra sidans argument. Om man tar Xanana Gusmãos position i sin yttersta konsekvens, om det finns fält på land också och nya fält under havsbotten för vilka Östtimor nu utfärdar undersökningstillstånd och allt går väl med Greater Sunrise, så skulle det bli sant att Östtimor troligen skulle tjäna mer och följdnyttan såsom arbetstillfällen bli större än om allt går till Darwin.

Om gasen från Greater Sunrise processeras i land i Australien, skulle Östtimor få 80 % royalty, 10 % mer än om gasen processeras i Östtimor. Leach uppskattar skillnaden till 8-10 miljarder dollar plus ytterligare 1,5 miljarder från det oexploaterade Buffalo-fältet och exklusive värdet av nyskapade arbetstillfällen och andra följd fördelar.

När en journalist frågade när gasen från Greater Sunrise skulle komma till Östtimor för processering, svarade en leende Gusmão: Jag kan inte säga i morgon, jag kan inte säga om 20 år.

Det enda citat från honom i ett gemensamt pressmeddelande publicerat av Östtimor och ConocoPhillips med tillkännagivandet av överenskommelsen visade förtroende för regeringens förmåga att påverka de tre återstående parterna i företaget.

ConocoPhillips och de andra parterna i företaget har alltid känt till Östtimors preferens för att exploatera Greater Sunrise med en rörledning till Beaco på Östtimors sydkust, sade Gusmão. Östtimor ser fram mot att arbeta tillsammans med de andra deltagarna i företaget att framgångsrikt utveckla projektet.

300 miljoner dollar

Östtimor är i hög grad beroende av olja och gas och man beräknar att intäkterna från de nu producerande fälten kommer att ta slut inom fem år.

Östtimor har också köpt Shells andel av de rika Greater Sunrise-fälten med olja och gas för 300 miljoner US-dollar enligt ett avtal den 21 november 2018 och fortsätter att planera för att leda oljan och gasen till sydkusten för behandling.

Detta är ytterligare ett steg i en lång historia med Östtimor, Australien och energibolag stridande om hur man ska exploatera de tillgångar som är nyckeln till det lilla landets ekonomiska framtid.

Östtimor följer sin vision om en rörledning och inhemsk LNG-industri (LNG—Liquid Natural Gas, flytande naturgas) i Beaco på sydkusten sedan flera år med argumentet att planen är viktig för dess nationella utveckling.

Men Australien förblir djupt skeptiskt och oroar sig för att det lilla landet ödslar sina begränsade resurser på ett dödsdömt projekt, som är tekniskt och ekonomiskt ogenomförbart.

Det kommer aldrig att ske. Inte ens kineserna kommer att finansiera det, sade en australisk regeringskälla till Australian Broadcasting Company (ABC).

De får snart slut på pengar om de använder vad de har för den här vansinniga drömmen. Det är ett bekymmer.

I ett uttalande till ABC sade en talesperson för utrikesdepartementet (Department of Foreign Affairs - DFAT): Den australiska regeringen förstår att exploateringen av Greater Sunrise är kritisk för Östtimors utveckling och välbefinnande.

Australien önskar att Greater Sunrise exploateras på ett sådant sätt att fördelarna och möjligheterna för Östtimors befolkning tillgodotas.

Om köpen av de båda andelarna får grönt ljus, så får Dili en majoritetsandel i Greater Sunrise.

Östtimor har gripits av inköpsyra eftersom det inte kunnat övertyga energigjättarna, som har rättigheterna till Greater Sunrise, att skriva under på dess plan.

Det hoppas att kunna använda sin majoritetsandel för att pressa Greater Sunrise ledande partner, Woodside, att antingen skriva under dess plan eller sälja sin andel.

Dili har bett den australiska affärsmannen James Rhee att hjälpa till med förhandlingarna och att försöka få andra finansieringskällor för projektet.

Små länders intressen

Shells Zoe Yujnovich sade att bolagets beslut att sälja skulle låta Östtimor arbeta enligt sina ambitioner.

Vi respekterar den östtimoresiska regeringens beslutsamhet att exploatera Sunrise-fälten genom en LNG-anläggning på dess sydkust, sade hon i ett pressmeddelande.

Även om vi har olika åsikter om den optimala exploateringen, så förstår vi den östtimoresiska regeringens prioriteringar och önskar den framgång i dess strävan att utnyttja denna viktiga tillgång för landet.

Östtimors tidigare ledare, Xanana Gusmão, som har lett förhandlingarna för sitt land, lovordade Shells beslut att sälja.

Shells attityd under förhandlingarna visar att de är redo att beakta inte bara sina kommersiella intressen utan också små länders intressen, sade han.

Bara en aktör med kapital för ett sådant projekt

Bec Strating från La Trobe-universitetet sade att varken Östtimor eller Shell var öppna.

Retoriken från den timoresiska regeringen och Shell att den här affären bidrar till utvecklingen av små länder är otroligt missledande, sade hon.

I verkligheten får oljebolagen hundratals miljoner dollar av ett utvecklingsland för att överge något som i vida kretsar av industrin betraktas som ett oattraktivt utvecklingsprojekt.

Dr Strating sade att stora frågor fortfarande hänger i luften över hela företaget och att det finns en växande oro över situationen i Canberra.

Den största delen av Östtimors budgetintäkter kommer från olje- och gastillgångar, som kommer att vara uttömda inom fem år.

Den återstående utmaningen för Östtimor är att få tag på de miljarder dollar som krävs för att finansiera rörledningen och dess anläggningar i land, sade Starting.

Det tycks bara finnas en aktör med tillgångar för att finansiera den här sortens projekt och det är Kina.

Tommy Pollák

Källor: [Sophie Raynor/Crikey Insider](#)

[Stephen Dziedzic/Pacific affairs/ABC News](#)

MacauHub—<https://macauhub.com.mo/2018/12/12/pt-presidente-de-timor-leste-veta-alteracoes-a-lei-das-operacoes-petroliferas/>

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.